

Razvoj turizma v Selški dolini

V šolskem letu 1993/94 so se učenci, člani zgodovinskega krožka na OŠ Železniki pod mentorstvom učiteljice Mire Šmid, odzvali na razpis Zveze prijateljev mladine Slovenije, ki je za 25. srečanje mladih raziskovalcev zgodovine razpisala temo: Razvoj turizma v domačem kraju.

Komisija za delo zgodovinskih krožkov, ki je pregledovala prispele raziskovalne naloge, je bila z nalogo Razvoj turizma v Selški dolini zelo zadovoljna, zato je podelila članom zgodovinskega krožka in mentorici zlato priznanje.

Naloga obsega 158 strani in ima veliko slikovnega gradiva.

Metode našega raziskovalnega dela

Zavedali smo se, da Železniki ne slovijo kot posebno znano turistično mesto, pa smo si kljub temu rekli: *“Lotimo se dela, raziskujemo, pa bomo spoznali, so bili za turizem v Selški dolini kdaj tudi boljši časi.”*

Kako smo začeli z raziskovanjem?

Najprej smo segli po že objavljenih tekstih, ki obravnavajo turizem, planinstvo n gostinstvo v Selški dolini. Pri delu nam je bila v začetku v veliko pomoč knjiga *Selška dolina v preteklosti in sedanjosti*, ki je izšla leta 1973. Tu smo dobili prve informacije o gostinstvu in turizmu, ki smo jih s pridom uporabili pri nalogi.

Vendar nam sestavki iz te knjige še niso dali zadovoljivih odgovorov na vsa naša vprašanja, zato smo raziskovali naprej. Na vrsto so prišli *Loški razgledi* in zamudno iskanje in prebiranje sestavkov, ki so imeli vsaj malo skupnega s turizmom. Sledilo je izbiranje teh sestavkov in izpisovanje podatkov. V Loških razgledih smo našli največ tekstov o začetkih turizma in planinstva v Selški dolini.

Izjemnega pomena za predstavitev kulturnih spomenikov v Železnikih pa je bilo naše srečanje s Tonetom Tavčarjem, ki nam je podaril knjigo *Strokovne osnove za prenovo starega dela Železnikov*.

Arhitekturno dediščino Železnikov smo s pomočjo te knjige in našega dela na terenu (ogled spomeniško zaščitene stavbe in njihovi fotografski posnetki) v nalogi zelo natančno prikazali. Zavedali smo se namreč, da je poleg razvitega gostinstva in naravnih lepot za razvoj turizma zelo pomembna tudi kulturna dediščina kraja.

Kulturno dediščino Železnikov, ki izvira iz davnih časov fužinarstva in domačo obrt, čipkarstvo, pa smo podrobneje spoznali na obisku Muzeja v Železnikih. V Muzeju smo

dobili tudi precej izrezkov časopisnih člankov o plavžu, Muzeju in čipkarstvu.

Obiskali smo tudi tajnico TD Železniki, ki nam je posodila slikovno in drugo gradivo iz arhiva TD Železniki. Najbolj je bilo zamudno prebiranje zapisnikov sestankov in občnih zborov TD Železniki, s pomočjo katerih smo si poskušali ustvariti sliko o razvoju TD za Selško dolino (pozneje TD Železniki) od ustanovitve društva do leta 1968.

Večkrat smo obiskali tudi Zgodovinski arhiv v Škofji Loki, kjer sta nam arhivarja prijazno priskočila na pomoč in nam olajšala zamudno arhivsko delo.

Gradivo o delu TD Selca nam je posodila nekdanja dolgoletna tajnica tega društva Minka Hafner.

Od predsednika TD Sorica smo dobili na razpolago tudi del arhivskega gradiva TD Sorica, katerega pa nam žal do roka oddaje te naloge ni uspelo (v celoti) pregledati in urediti naših zapisnikov, zato je ostal ta del naloge nedokončan.

Posluževali smo se tudi intervjujev. Naredili smo sezname naših informatorjev na terenu, pripravili vprašanja zanje in jih obiskali na njihovem domu ali v lokalih.

Odgovore naših intervjuvancev smo pri prvih intervjujih zapisovali kar sproti med pogovorom, kasneje pa smo jih snemali na kaseto, doma pa smo te intervjuje še uredili in zapisali.

Intervjuvali smo nekaj gostilničarjev, turističnih delavcev pri TD Železniki, Selca in Sorica, kustosa Muzeja Železniki in tajnika KS Železniki.

Ko je bilo gradivo zbrano, smo ga uredili kronološko in tematsko. Naloga je po obsegu presegla okvire, ki smo si jih zastavili na začetku.

Na koncu smo napisali še povzetke – rezultate našega raziskovanja.

Naše ugotovitve o razvoju turizma v Selški dolini

Razvoj turizma v Selški dolini je bil že od svojih začetkov pred prvo svetovno vojno in po njej tesno povezan s planinstvom, sprva pa tudi z lovom. Prvi večji turistični in planinski dogodek je bila otvoritev Krekove kočice na Ratitovcu leta 1925.

Začetki organiziranega turizma v dolini segajo v leto 1933, ko je bilo ustanovljeno Tujskoprometno društvo za Selško dolino s sedežem na Češnjici in leto pozneje samostojno Turskoprometno društvo v Sorici.

Na Češnjico, v Sorico in Železnike so začeli prihajati letoviščarji iz Ljubljane, Zagreba, Dalmacije, Vojvodine in Italije. V naši dolini so iskali mir, svež zrak in dobro hrano.

Pred drugo svetovno vojno se je začela prava turistična dejavnost, zato je precej gostiln oddajalo sobe turistom. Gostinci so se trudili, da bi tem gostom nudili kvalitetne usluge. Skoraj vsaka gostilna je takrat imela tudi kegljišče. Med letoviščarji je bila v Sorici posebej priljubljena gostilna "Pri pošti", katere lastnik je bil Lovro Pintar. Na Češnjici je bila najbolj obiskana gostilna "Ratitovec", katere lastnik je bil takrat Franc Lotrič. V Selški dolini je bilo pred drugo svetovno vojno kar 31 gostiln.

Po drugi svetovni vojni pa so se razmere za privatno gostinstvo v Selški dolini začele spreminjati. Z gostinstvom in turizmom je šlo navzdol. Število gostiln se je zmanjšalo, pa tudi kvaliteta njihovih uslug je padla. Sorazmerno z nazadovanjem gostinstva je nazadoval tudi turizem. Na žalost je razvoj povojne industrije na Češnjici in v Železnikih uničil sloves predvojnega turizma v Selški dolini.

Posamezni turistični delavci so se sicer močno trudili, da bi gostinstvo in turizem po vojni znova oživili. Oživitve turizma pa je bila tudi po drugi svetovni vojni povezana z oživitvijo planinstva.

Leta 1950 so ustanovili Planinsko društvo za Selško dolino (PD Železniki) in leta 1954 je bila zgrajena nova koča na Ratitovcu, ki so jo zgradili na temeljih nekdanje Krekove koče, ki je bila leta 1943 požgana.

Leta 1952 so pri takratnem planinskem društvu ustanovili Turistični odsek PD za Selško dolino. Njegov namen je bilo pospeševanje turizma v dolini. Začeli so pisati prve ambiciozne plane za razvoj turizma. V načrtu so imeli več hotelov in kopališč ob Sori ter dokončno dograditev visokogorske ceste Prtovč – Pečana – Ribčeva planina – Bohinjska Bistrica.

Leta 1957 so ustanovili Turistično-olepševalno društvo za Selško dolino. Njegova naloga je bila najprej prebuditi pri prebivalcih Selške doline turistično miselnost, zbuditi v njih smisel in ljubezen do naravnih lepot domačega kraja in sodelovanje članov društva pri olepšanju krajev.

V času, ko je delovalo to društvo, sta se predvsem predsednik društva Žbontar in tajnik Dolenc zelo zavzemala za to, da bi Železniki dobili za razvoj turizma nujno potreben sodoben gostinski objekt s prenočišči za turiste.

Ta naj bi stal na nekdanjem župnijskem vrtu na Trnju, kjer je danes spomenik padlim. Načrti za hotel so bili že narejeni, vendar do gradnje ni prišlo iz različnih vzrokov: zaradi pomanjkanja denarja, različnih osebnih interesov in premajhne podpore takratne občinske oblasti v Železnikih.

Že dvajset let iščejo v Železnikih primerno lokacijo za hotel, a je še niso našli. Tako je mesto Železniki že več let brez prenočišč za turiste.

Leta 1961 je bilo ustanovljeno samostojno turistično društvo v Železnikih in Sorici, leto pozneje pa tudi v Selcih. Večjega medsebojnega sodelovanja med temi društvi v preteklosti ni bilo.

Od leta 1962 so imela turistična društva v svojem programu predvsem olepševalna dela. Organizirali so akcije za nagraditev najlepše urejenih vrtov in oken, ki pa so žal v sedemdesetih letih zamrle.

Leta 1963 se je začela prva turistična prireditev v Železnikih, čipkarski dan, ki je postal tradicionalen.

Turistično društvo Selca pa je leta 1974 začelo z etnografsko prireditvijo "Mohor vabi", ki se je leta 1978 preimenovala v "Kosec vabi". Ta je postala tradicionalna turistična prireditev v Selcih.

TD Železniki je v zadnjih dvajsetih letih namenjalo največ energije prav čipkarskemu dnevu, druga področja turizma pa so ostala bolj v ozadju.

Vendar pa lahko iz pogovorov, ki smo jih imeli z gostinskimi in turističnimi delavci sklepamo, da turizem v zadnjih letih v Železnikih, Selcih in Sorici ponovno oživlja. Upamo, da ta začetni zagon ne bo prehitro minil.

Za razvoj turizma v Selški dolini bi bilo potrebno, da bi se turistična društva Železniki, Selca in Sorica čimbolj povezovala med seboj in v skupno korist poskrbela za enotno turistično promocijo Selške doline.